

Okt. 2001/72

Korshamnstorpet foto J. Aspfors

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER.

Roland Johansson	Tavastbodav. 26	ordf.	571 43230
Lars Hedrén	Grenvägen 1	v. ordf.	571 40628
Olle Ohlsson	Måsvägen 27	kassör	571 40033
Britt-Marie Ohlsson	-"-	sekr.	571 40033
Monica Ohlsson	Lärkstigen 10	ledam.	571 40567
Sigvard Lönnqvist	Djuröhemmet	hedersledamot.	
Maria Mellberg		suppl.	570 24074
Henrik Bohm		-"-	571 40004
Annika Lillienwall		-"-	571 40521
Kurt Johansson		-"-	571 41347
Ann Rådberg		-"-	571 40761
Hasse Lindström		revisor	571 40552
Rolf Rådberg		-"-	571 40761
Evert Wikholm		suppl.	
Edgar Pettersson		valberedn.	571 41274
Totten Lillienwall		-"-	571 40521

*****

**Medlemsavgift för vuxna 100:-/år
barn och ungdom under 15 år 10:-**

Postgiro 98 57 43 - 4

*****

Författarna är själva ansvariga för sina artiklar.
Plocka gärna material i tidningen, men var snäll ange källan.

*****

Ansvariga för muséet är Britt-Marie Ohlsson och Henrik Bohm.
Dataansvarig är Arne Rådberg
Ansvarig för lokalbokning är Monica Ohlsson och Ann Rådberg
Redaktör för tidningen är Britt-Marie Ohlsson

Telefon till Strömma Hembygdsgård är 571 41350.

Ordföranden har ordet.

Hej !

Ja, nu är det dags att summera sommaren som har gått.

Vi har haft en del lyckade aktiviteter.

Midsommardagens gudstjänst utanför Stockstugan med öppethållande av muséet och serveringen.

I augusti var det "Hembygdsgårdens dag", även då var muséet och serveringen öppna.

Vi har även haft "Loppis" några gånger under året.

Nu har vi träffats i Backstugan varje onsdagskväll under hösten. Alla har varit hjärtligt välkomna.

Nu ser vi fram emot julmarknaden den 9 dec.

Tack för i år

Good Jul och Gott Nytt År

önskar Roland

Letar Du efter festlokal ?

Strömma hembydsgård är ett bra och billigt alternativ för privata tillställningar t.ex. middagar, barnkalas, möten och andra sammankomster.

Gården kan hyras av företag och privatpersoner.

Huset är beläget korsningen Stavsäsvägen - Gla Fågelbrovägen och rymmer 35 personer.

*Bokning av lokalen sker på tel.
till Monica Ohlsson
571 40567*

Stort tack

till Er alla som skänkt
föremål till vårt museum.

Styrelsen

Remissvar ang. fastigheten Korshamn 1:4, förhandsbesked för tillbyggnad av fritidshus uppförande av komplementbyggnad samt strandskyddsdispens för brygga.

Kulturkontoret har fått på remiss förhandsbesked gällande tillbyggnad m.m. av Korshamnstorpet på Malmaön.

Denna torpmiljö finns inte beskriven i inventeringar eller litteratur, varför kulturkontoret inledningsvis ger en ganska utförlig historik och byggnadshistorisk beskrivning av torpet.

Historik Korshamn

På Fågelbrolandets sydöstra hörn innanför Malmaön ligger den djupa Korshamnsviken med den för fritidsseglare välkända naturhamnen Korshamn.

Vid inloppet till hamnviken skjuter en udde ut, Gumshornet, vars norra sida inne i Korshamnsviken bildar en liten skyddad bukt med goda förtöjningsmöjligheter.

Allra längst inne i viken ligger 1800-talstorpet Korshamn som fått sitt namn efter naturhamnen.

Korshamn var i äldre tider en av de ankringshamnar som fanns utmed den farled som gick innanför Nämdö och Runmarö, i äldre tider kallad "Stora Skepsleden" eller "Stockholmsleden".

Farleden omnämns redan vid 1200-talets mitt i en seglingsbeskrivning som ingick i den danske kungen Valdemars II:s jordebok. För äldre tiders seglare var skyddande naturhamnar nödvändiga som skydd när vädret blev dåligt eller när vinden vände. Korshamn erbjuder lä och goda ankrings- och förtöjningsmöjligheter. Förutom den lilla hamnbukten inne i viken finns ett gott hamnläge för större fartyg strax utanför vikens inlopp mellan Korsholmen och Malmaön.

Namnet Korshamn finns medtaget på en karta från 1690. På en karta från 1720 kan man läsa "BegravningsPlatz" vid den lilla bukten inne i viken. Ortnamnsforskaren Åke Axell antar att kartan anger en sjömanskyrkogård som någon gång blivit helgad av kyrkan med ett numera försvunnet kors, därav förleden Kors- i hamnens namn. Dödligheten var förr stor på sjön och sjömanskyrkogårdar förekommer på flera platser utefter farleden. En annan enligt honom möjlig förklaring till namnet är att ett s k hamnkors stått på Korsholmen för att leda in skeppen till naturhamnen. Sådana sjömärken i form av kors eller kryss är kända sedan vikingatiden. Farleden korsar här den relativt stora Nämdöfjärden som under segelfartygsepoken kunde orsaka problem för skepparna. Ett vittnesbörd om detta och för farledens höga ålder är vraket efter ett av Gustav Vasas örlogsfartyg som ligger vid grundet Franska stenarna strax öster om Korshamn i höjd vid dess inlopp.

Torpet Korshamns historia

Korshamnstorpet ligger längst inne i Korshamnsviken, på den landtunga som förbinder Malmaön med Fågelbrolandet. Under vikingatid och tidig medeltid var Korshamnsviken i förbindelse med den i norr belägna Korshamnsmaren (mar = grund vik) vilka tillsammans bildade ett smalt sund mellan Malmaön och Fågelbrolandet.

Trots torpstugans ålderdomliga utseende hör Korshamnstorpet till de yngre torpen på Fågelbrolandet. Det finns inte utritat på en karta från 1826 men på generalstabens karta från 1875. I kyrkböckerna dyker det

först upp 1880 som torp under Fågelbro gård.

Troligen var marken längst in i Korshamnsviken, d v s det forna sundet mellan Malmaön och Fågelbrolandet, allt för sankt och vattensjukt för bebyggelse och odling före 1800-talet. De närmaste torpen Skepparviken och Tavastboda är betydligt äldre, nämnda i källor 1731 respektive 1680. Korshamnstorpets läge vid en skyddad vik är typiskt för skärgårdens torp och gårdar, en skyddad hamn var viktig då fisket hade stor betydelse för försörjningen.

Korshamnstorpet sept. 2001

foto J. Aspfors

Vid första världskrigets utbrott anlade kustartilleriet en försvarsanläggning vid det intilliggande Örsundet. År 1916 blev även Malmaön militärt område. Under andra världskriget bedrevs flygspaning från bergen vid Korshamn. Efter kriget fungerade Korshamnstorpet som sommarnöje för försvarets personal.

Efter avstyckning 2001 säljer nu fortifikationsverket torpet. Eftersom Malmaön varit militärt område under största delen av 1900-talet har ön inte exploaterats för fritidshusbebyggelse i likhet med övriga Fågelbrolandet, varför Korshamnsviken och själva torpmiljön i stort sett är orörda med betydande natur- och kulturvärden. På Malmaöns norra udde ligger ett naturreservat med bl a nordens största jättegrytor, håligheter i berg bildade av inlandsisen.

Beskrivning av torpstugan.

Själva torpbebyggelsen utgörs av den lilla torpstugan, kallad "Korshamnsstugan", och en källarstuga i sluttningen bakom torpet. Av ladugården återstår i dag endast stengrunden, synlig vid infarstsvägen. Bostadsstugan är inte som brukligt vid torpställen en enkelstuga, utan en förlängd tvårumssstuga/sidokammarstuga med gavelgång. Att placera ingången vid gaveln är ett ålderdomligt drag. Tvårumssstugan var vanlig i västra Sverige men hustypen användes också vid 1800-talets mitt på enklare torpställen i Mälardalen och i Stockholms skärgård. Korshamnsstugan är dock förlängd med ytterligare en rumslängd på entrégaveln inrymmande farstu och en trappa upp till vindskammaren

Det locklistpanelklädda huset är, utom farstuförlängningen, knuttimrat på gammalt vis med utstickande knutskallar. Det står på en naturstensgrund av otuktade stenar. Taket bärs upp på traditionellt vis av långsgående takåsar. Vindskivorna är breda och utsmyckade. Den ålderdomliga höga skorstenen är på en takåsa placerad i ytterläge nära långsidan. Sammanfattningsvis kan sägas att huset representerar ett byggnadsskick som var i bruk hos allmogen till omkring 1800-talets mitt.

Stugans interiör är delvis moderniserad under sommarhustiden, men flera äldre inredningsdetaljer finns kvar, en del kan t o m vara äldre än huset. Men snickerier och smidesdetaljer återanvändes, varför de inte bör ligga till grund för en datering av huset. Ett uppenbart exempel på detta kan man se på ett av källarstugans 1800-talsfönster som har hörnbeslag av 1700-talstyp (näbbtyp). Kvar i stugan av den gamla inredningen är handhyvlade inner-dörrar med "fransk indelning" som var på mode ca 1750-1850.

Foto J.Aspfors

Gamla är även dörrfodren med endast en diskret kantprofil. Innertaket består av vackra kantprofilerade brädor på lock, ett s k locktak som var i bruk innan pärlsponttak och pappspända tak började användas vid sekelskiftet 1900.

Husets ålderdomliga drag både exteriört och interiört kan sannolikt förklaras av att det dröjde innan nya byggnadsideal nådde enklare boningsställen. Men torpet kan vara en ditflyttad äldre stuga , återanvändning av äldre hus och byggnadsmaterial var mycket vanligt i skärgården. Två 1700-talstorp som övergavs vid 1800-talets början låg 1-2 km nordväst om Korshamn (vid Sågräsket och vid Skepparviksträsket).

Kulturhistoriskt värde.

Korshamnstorpet ligger inte inom ett område som är riksintressant för kulturmiljövården. Torpmiljön är inte heller utpekad i kommunens kulturmiljöprogram som en kulturmiljö av lokalt intresse. Torpbyggnaderna är inte upptagna i de byggnadsinventeringar som gjordes i skärgården i början av 1970-talet. Men dessa inventeringar förbigick många platser i skärgården, även sådana som har stort kulturhistoriskt värde.

Torpets båda byggnader är idag i behov av upprustning, och den omkringliggande trädgården är förvildad. Man möts av en "frusen" bild av ett mindre skärgårdstorp där inget har hänt på årtionden. Sommarhustiden på 1950- och 1960-talen har lämnat de senaste spåren, övergivna trädgårdsmöbler m m, men den har inte betytt att husen förlorat sin 1800-talskaraktär. Helhetsmiljön med det

pedagogiskt typiska läget och byggnader representativa för den folkliga förindustriella byggnadskulturen gör att Korshamnstorpet har betydande kulturhistoriska värden.

Synpunkter på föreslagen tillbyggnad.

Med tanke på torpstugans välhållna 1800-talskaraktär, och att orörda torpstugor blir alltmer sällsynta i kommunen, är det från kulturmiljösynpunkt önskvärt att stugan inte byggs till. Kulturkontoret bedömer att föreslagen tillbyggnad är alltför stor - från 40 kvm till 120 kvm - för att byggnadens särdrag ska kunna bevaras enligt PBL § 3:10, dessutom med en för byggnadstypen otraditionell volymuppbyggnad. Man har visserligen eftersträvat att tydligt markera vad som är nytt, men den enda fönsterförsedda långsidan byggs för helt och den karaktäristiska gavelingången försvinner. Kulturkontoret stödjer miljökontorets utlåtande att dispens högst kan medges för endast en restaurering av befintlig torpstuga. Om nybyggnad ändå tillåts önskar kulturkontoret att användningssättet för stugan ändras från huvudbyggnad till komplementbyggnad/gäststuga för att möjliggöra att ett nytt bostadshus byggs fristående för att på så sätt rädda husets nuvarande gestalt.

Värmdö kulturkontor
Johan Aspfors

Källa.

Skärgårdsstiftelsens årsbok 1996

Äldre nr av Strömme Hembygdsförenings skrift

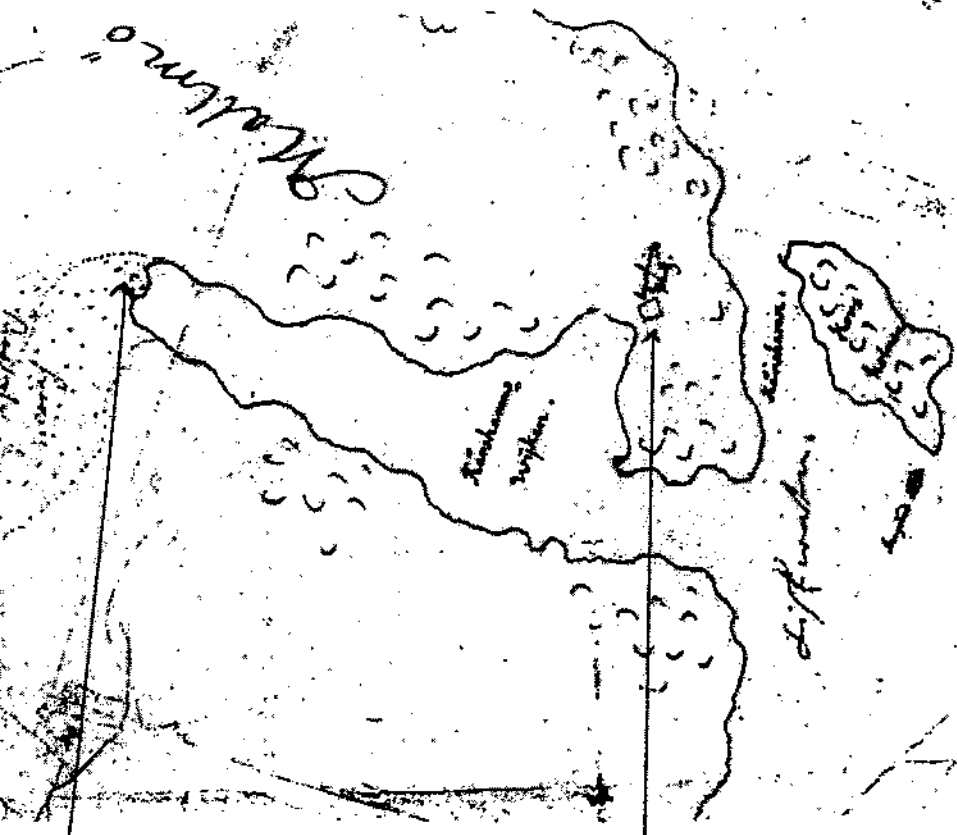
Naturhamnar och byhamnar i Sthlms skärgård

Prickade och oprickade farleder, Erik Jonsson

Korshamnstorpet

Begravningsplats

Gabrielsdal, Sågtorpet och Korshamnstorpet.

Gabrielsdal, torp under Fågelbro står det skrivet i kyrkböckerna.

1797 hittar vi skräddaren Gabriel Ersson f. 1748 samt hustrun Maria Jansdotter f. 1753, i torpet. De kom då flyttandes från Rådalen men hade tidigare bott i Norrvik och Lilla Brevik. Hustrun Maria avled den 5 november samma år i bröstfeber. Hon begravdes i Djurö kyrka.

Gabriel bodde inte ensam så länge för nu flyttade båtsmansänkan Anna Catharina Malm in. Hon kom från Malma båtsmanstorp. Hon finns fortfarande kvar i kyrkböckerna 1801. Därefter försvinner namnet Gabrielsdal. Skräddaren Gabriel Ersson flyttade till Skälsmara på Ingarö 1799.

Tydliga grundrester finns fortfarande kvar efter torpet.

Sågtorpet, låg med all säkerhet vid den lilla sjön som idag heter Sågsjön men som på 1700-talet hette Skieparsjön. Den rinner ut i Tavastbodaviken som då hette Tyskgrytvyken. Tydliga grundrester utefter vattenfåran har vi hittat.

I en av Värmdö skeppslags domböcker kan man läsa att den 24 februari 1796 uppförde S.D. Silfverberg, dåvarande ägare till Malma, en sågkvarn. Det troliga är väl då att den byggdes vid Sågsjön. Silfverberg var då ägare till både Malma och Fågelbro.

Sågtorpet, har inte fått någon egen sida i kyrkböckerna. Första gången jag hittar torpet är 1793 under Rådalen, där prästen skrivit "bor vid Sågen". Det var skräddaren Erik Mattsson f.1737 som kom från Åludden 1790. Hans hustru Beata Stina var också född 1737. De hade två barn Johan f. 1781 och Gretha f. 1776.

Från Skärmarö kom nästa torpare. Det var 1799 som Erik Lundberg med hustru Maja Stina flyttade in. De blev inte kvar så länge utan flyttade till Väsby 1800.

Nu flyttade pigan Brita Stina Malm f. 1769 från Tavastboda in i torpet. Hon blev inte ensam, för drängen Peter Jonsson f. 1778 flyttade också in. Han kom från Boo. Dessa båda blev inte heller så långvariga i torpet. 1802 kom arbetskarlen Jacob Bergman från Fågelbro. Han var född 1757. Hustrun Sara Kajsa Hallberg var född 1762. Dotter Maja Lisa f. 1789, Gustava f. 1795, son Carl Peter f. 1801, Joel f. 1804 och dottern Sara Lena f. 1806.

Samma år som sista barnet föddes flyttade familjen till Kulan, som ligger på vägen mot Värmdö kyrka.

Den äldsta dottern Maja Lisa blev tydligen kvar i torpet eftersom prästen antecknat att hon flyttade till Tavastboda 1815.

Detta är sista gången Sågen nämns i kyrkböckerna.

Grundrester funna vid Sågsjön foto BMO

Korshamnstorpet.

Som vi redan läst i Värmdö kulturkontors remissvar ang. Korshamnstorpet, så kan mycket väl detta torp delvis vara byggt av stockar och annat byggnadsmaterial från de båda torpen Gabrielsdal och Sågen.

Exakt hur gammalt Korshamnstorpet är har jag inte lyckats utröna. Ofta stod torparna skrivna under gården som de arbetade på. I det här fallet är det torparen Anders Petter Andersson f. 1828 i Thuringe. Han arbetade på Malma mellan 1877 och 1880. Därefter hittar vi honom i Korshamnstorpet.

Han gifte sig 1854 med Maria Charlotta Persdotter f. 1837. Även hon kom från Thuringe. Två barn fanns med, Carl Ernfrid Leonard f. 1863 och Selma Charlotta f. 1865. Båda barnen var födda i Värmdö förs.

Barnhusbarnet nr 5511 Nils Johan Jonsson f. 1875 i Nicolai förs. bodde också i torpet. Han flyttade till Djurö 1893.

1881 kom Carl Axel Wahlström f. 1858 från Tavastboda. Den 29/12 1882 gifte han sig med dottern i torpet Selma Charlotta. De flyttade till Djurö 1885.

1889, Jenny Wilhelmina Westerberg f. 1874 kom från Fågelbro. Året därpå flyttade hon till Tavastboda.

1893 flyttade drängen Johan Ferdinand Lindberg f. 1875 in i torpet. Prästen skriver att han är "bortflyttad" 1894.

Anders Petter med hustru bor kvar fram till 1900 då det kommer en ny torpare.

Den sista familjen i Korshamnstorpet mellan 1900 och 1916 hette Karl Fredrik Westerberg f. 1849 på Ingarö. Hustrun hette Johanna Charlotta Dahlgren. Hon var född 1853 på Nämndö. Fyra barn fanns i familjen.

Sonen Johannes Bernhard var född 1891 på Nämö. Prästen har noga antecknat i kanten (idiot). Enligt gamla från trakten lär han ha sagt då han mötte andra människor "ja heter Token ja".

Tre döttrar fanns i familjen. Judith Sofia f. 1886 på Ingarö, Lydia Martina Elisabeth f. 1893 och Ester Vilma Victoria f. 1897. Båda var födda på Nämö.

Troligen fanns det en äldre dotter i familjen. 1902 har prästen antecknat i kyrkboken. Dotterson Hjalmar Westerberg barnhusbarn 2094 f. 1902 i församlingen. Son till ogifta pigan Gerda Hilda Maria Westerberg.

Britt-Marie Ohlsson

Korshamnsviken   foto BMO

Källor:

Kyrkböcker

Domböcker.

Nu har det hänt, det som inte fick hända, Kanaltorpet i Strömme finns inte mer.

Natten till onsdagen den 14 november brann det gamla Kanaltorpet i Strömme. Torpet finns med på en karta daterad 1720.

Här har varit krogrörelse i flera hundra år. 1740 är "Krogen" omnämnd i gamla handlingar.

Skärgårdsborna, på väg till Stockholm för att sälja fisk

*Kanaltorpet onsdag morgon den 14 nov. 2001
foto BM Ohlsson*

seglade och rodde vägen genon Strömms kanal. På den tiden behövde man säkert ett förfriskningsställe med jämna mellanrum. Kanaltorpet var ett av dessa där många stannade till.

Nu skulle det gamla torpet renoveras för att på nytt bli en åretrunkrog. Ny panel utvändigt och nya fönster var redan klart. Man hade nu påbörjat arbetet invändigt och innerväggarna var på väg upp. Krogrörelsen skulle ha startat igen till sommaren. En veranda hade redan påbörjats och platsen mellan husen skulle övertäckas och ett stort kök skulle byggas.

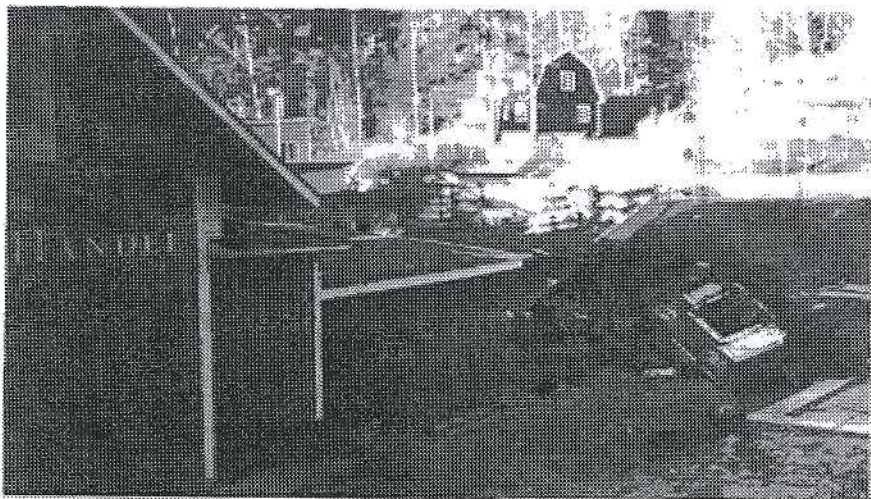

*Kanaltorpet då renoveringen just börjat våren 2001.
foto Magnus Mellberg*

Branden var mycket svårsläckt vilket gjorde att brandmännen efter 10 timmars vattenbekämpning fick ta dit en grävskopa och jämna huset med marken för att kunna släcka elden.

Vi får ändå vara glada att affären klarade sig. Den delen som vi ser på bilden nedan är också gammal. Den byggdes i mitten på 1800-talet och ligger endast några meter från det nedbrunna huset.

Nu får vi hoppas att ägarna till affären har möjlighet att återuppbygga ett hus i samma stil som tidigare så att helhetsbilden av Strömma blir som förut.

*Efter att grävskopan gjort sitt återstod bara en brädhög.
foto BMO.*

Loppis !!!!

Vi drygar nu ut vår ekonomi med att ordna loppisförsäljning några gånger om året. Har Du några grejor, prylar, som Du kan avvara liggande på vinden, i källaren eller i skåpen.

Då är vi tacksamma om Du skänker det till föreningen.

På grund av utrymmesbrist kan vi inte ta emot större möbler eller andra utrymmeskrävande saker.

För vidare information kan Du kontakta någon i styrelsen. Tel.nr. finns på första bladets insida.

Tack på förhand

Styrelsen

Ett stort tack till alla Ni som redan lämnat grejor till vår loppis.

Redaktören har ordet.

I tjugo år har jag varit med om att skriva och dokumentera i föreningens lilla skrift. De sista sju åren har jag varit så gott som ensam. Nu börjar idéerna tryta och tiden blir mer och mer knapp.

Var finns Du som har huvudet fullt med idéer och bara väntar på att få ge utlopp för dessa ? Du som kan berätta om livet förr. Du kanske har gamla bilder från Strömma , Fågelbro och även andra platser här omkring. Hör av Dig till

Britt-Marie tel 571 40033

Aktiviteter under året.

Den 3 april besökte vi tillsammans med SV Värmdö och andra hembygdsföreningar Skärgårdsmuséet i Stavnäs.

Den 8 maj fick vi besök av föreningarna.

Den 11 juni besökte vi Ingarö Hembygdsförening och den 28 augusti avslutade vi med ett besök i Värmdö Skeppslags fornminnesförening.

15 april, loppishörnan öppen.

Den 24 juni, söndagen efter midsommar, hade vi som vanligt "Strömmadagen".

Gudstjänsten startade kl. 11.00 och därefter visades muséet med utställningen om Fågelbro skola.

Kaffeservering i Backstugan.

5 augusti, Hembygdsgårdens dag.

Visning av muséet och kaffeservering.

16 september, församlingen hyrt Backstugan som röstlokal vid kyrkovalet.

21 oktober, loppis.

Studiecirklar tillsammans med SV Värmdö, nätbindning, snickeri och dokumentation.

Under hösten har vi haft "Öppet Hus" på onsdagar

Solweig Söderman är en "skärgårdsflicka" i mogen ålder, som på lediga stunder ägnat sig åt att skriva. Närmare 300 dikter har det blivit under årens lopp.

Kurt Spjuth har tonsatt många av dikterna och 12 st av dessa, där han själv sjunger och spelar durspel, finns på en CD-skiva som vi säljer i Strömma Hembygdsförening. Priset på CD-skivan är 100:-.

Solweig har också skänkt 10 st kassetband till Strömma Hembygdsförening med lika många tonsatta dikter och med sång av Kurt Spjuth.

Priset på dessa är 60:- som oavkortat går till föreningen.

Tack Solweig Söderman.

Styrelsen.

Julmarknad

**söndagen den 9 december
kl. 10 - 15**

**Försäljning av julsaker
Kaffeservering
Korvförsäljning
Glögg
Lotteri och Loppis**

Muséet är öppet under marknaden

Välkommen